

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies nonus et decimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1925

Passio S. Constantini Hiberi

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72556)

AUCTORE P. P. Nullae eius neque reliquiae

27. A Iusto monacho, quem nobis ignotissimum ultro fatemur, in historia quadam Hiberiae narratum invenit Sabinin corpus S. Constantini paulo post huius mortem Babylone in Hiberiam delatum fuisse (1). Sed nisi hoc se legisse somnivit, nugatus est ipse auctor cui credidit. Is tamen, quod omissum dolet Sabinin, non indicavit ubinam sacrae exuviae depositae iacerent. Quid si hoc etiam addidisset? Ceterum haec fabula non videtur avidis auribus excepta fuisse. Meschithae, in sacratissima ecclesia Columnae Vitalis, totius Hiberiae quondam metropoli, inter reliquias plurimas et maxime varias quae ibi assevari credun-

tur, nullum exstat mnemosynon S. Constantini (2). D Num alibi aliqua ecclesia hoc thesauro ditatam se iacet, nostrum non est explorare. Hodie nulli certo loco videtur insedisse cultus Hiberici huius martyris. Neque in monasteriis et paroeciis, quorum patronos saeculo XVIII recensuit Vachusť in Geographia (3), templum aut sacellum S. Constantino dedicatum a nobis usquam reperiri potuit. Hic stetimus, ubi nos omnia defecerunt. Nostrum laborem illi compleant et corrigant, qui a fontibus propius absunt, neque operose, sine ducibus, ex emendicatis indicis, in terra incognita sibi viam invenire coguntur.

neque ecclesiae.

(1) Paradisus Hiberiae, p. 368, annot. 3. Idem, nullo allato auctore, G. IOSELIANI, ქართველი წმინდანები [= Sancti Hiberici, Tiphlisii, 1901], p. 53. — (2) A. НАТРОЕВ, Мичеть и его соборъ Свѣтѣ Цховели (Tiphlisii, 1901), p. 254-57. — (3) Ed.

M. BROSSET, Description géographique de la Géorgie par le tsarévitch Wakhoucht, St.-Petersbourg, 1842; ed. M. G. GANASVILI, Tiphlisii, 1904; rossica lingua, interprete eodem: Паревиць Вахушти. Географія Грузин, ibid., 1904.

B

E

PASSIO S. CONSTANTINI HIBERI

Ad fidem editionis Michaelis Sabinin. Cf. Comm. praev. num. 2.

თუტესა ნკემბერსა ო დდესა. ცხვრებდა¹ და წამება² წმიდისა მღწამისა კონსტანტინე ქართულესა³, რომელი იწამა ბაბილცნელთა მეფისა ჯაფარის მიერ.

Mensis novembris die x. Vita et Passio sancti Constantini martyris Hiberi, qui a Babyloniorum rege Giafar martyrium passus est.

1. საყურელნო, განგხადებულ არს ყოველთათუზ, ვითარმედ არავინ მყო აღწერა იგი წიგნთა, გარნა მადლითა ხელისა წმიდისათა. რამეთუ დიდმან მან მცხე პირუტყლად იწყე აღწერად შესაქმისა ცისა და ქუცყანისა, რომელ არა სადა ეხილვა, არამედ უწყებოთა ხელისა წმიდისათა აღწერა იგი, ვითარცა თუალთა ხილული. და ამისა შემდგომად აღწერნა სხუანიცა წიგნნი, რომელთა შინა აუწყა გამცხვლა იგი მეთა ისრაილისათა შემდგომითი შემდგომად ვიდრე აღბრუნებამდე მისი. მერმე აღიწერნეს თქმულნი იგი წინასწარმეტყულთანი, რომელსა ქადაგებდეს მცხვლისათუზ უფლისა ჩუქნისა იესო ქრისტესი. აღიწერნეს ოთხნი ესე ევანგელნი, რომელთაგან ესარებეს ნა-

1. Carissimi (1), omnibus perspicuum est (sacros) Prooemium. libros nullo modo conscribi potuisse, nisi gratia Spiritus Sancti. Etenim magnus ille Moyses primum scribere coepit creationem caeli et terrae, quam minime viderat, sed docente Spiritu Sancto illam conscripsit, quasi (eius) oculis exposita fuisset. Postea vero ceteros quoque libros conscripsit, in quibus filiorum Israel exodum narravit, et quae porro consecuta sunt, usque ad obitum eius. Deinde conscriptae sunt orationes prophetarum, in quibus praedicabatur adventus domini nostri Iesu Christi. Conscripita quattuor evangelia, quibus ad futura genera faustus nuntius perlatus est adventus Domini, rerumque ab eo gestarum in ea carne quam propter (suam) in nos misericordiam assumpserat

Lemma. — ¹ ცხვრებდა corr. GAVACHISVILI. — ² წამება corr. id. — ³ ქართველესა corr. id.

(1) De hac praefatione, vide Comm. praev. num. 12, supra, p. 546. Ex prooemio Georgii Alexandrini haec pauca specimina ferri satis erit: Πάντες οι παλαιοι ιστοριογραφοι τα μεν εκ προγενεστερων αυτων συγγραφεων εκδεδωκασι, τα δε απο ακοης, τα δε και αυτῶν των πραγματων γεγονότες. Μωυσης γαρ ο μεγας εν προφηταις, την εξ αρχης κόσμου γενεσιν παρα του Θεου δημοσιογραφησιν εξηγήσατο, μυσταγογηθεις παρ' αυτου, μηδεν εξ αυτων εωρακως τοις αισθητοις οφθαλμοις, ήνικα πεπλαστογραφηται. Ετα μετα ταυτην την συγγραφην, και ετερον βιβλον συνεγραψατο, την του ιδιου θηου εξ Αρχητων εξοδου... Ετα καθεξης τα υπολοιπα τρια βιβλια του Ιουδαϊκου νόμου μέχρι

της αυτου τελευτης· μετ' εκεινον δε παλιν τα κατὰ γενεαν συμβάντα, ολον τα ἐπι του 'Ιησοῦ του Ναυη... Πάλιν δε μετ' εκεινην την παλαιαν γραφην, ἐπισητησεν ή του Κυριου ήμων και Θεου και σωτηρος 'Ιησοῦ Χριστου ενδοξος παρουσία... φωτισονσα τας διανοιας των πιστευοντων εις αυτην δια της εκδοσεως των θειων εδαγγελιστων και αποστολων αυτου. Προελαμψαν δε και αγιον μαρτυρων της αληθειας και ασκητων και θεοφορων ανδρων πληθη απειρα, οντων τας ἀρετας και βίους και ἄλλους συνεγράψαντο οι κατ' εκεινον καιρον εδρεθεντες φιλοπονέστεροι των ἄλλων ανδρων, προς δοξαν μεν Θεου, ὑπομνησιν δε και ζήλον της εκεινον πολιτειας.

თუბავთა

A თუბათა მძაგვალთა მღვდელთა იგი უფლისა და განკვეთულად მისი სიწმიდითა, რომელ მიხედნა ქალწულისა მარიათაგან წყალობისათჳს ჩუწინსა. და ამისა შემდგომად საქმენი მოციქულთანი, ვითარ იგი მოვლიდეს ყველა სიფიქსსა და ახარებდეს სიტყუასა მას ცხოვრებისასა, და მრავალთა მტრებენა მათი და ნათელს იღებდეს სასულითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა. ხოლო მარადის მტერი იგი და მომურნე არა ვინა დასცნა წინააღმდეგად ჳეშმარიტებისათჳს და აღადრძინა შევენი მის ეამისანი, და იგინი აიძულებდეს მორწმუნეთა მათ მსახურებად კურბათა თჳსთა. ხოლო რომელნი არა ერწდეს, მათგანნი მოსწყუტდეს მათ პირითა მსხვილისათა და გეცხლითა დასწვიდეს. მაშინ აღვიმედგეს კაცნი მორწმუნეთაგანნი, იწყეს აღწერად B ცხოვრება წმიდათა მოწამეთა, და ვითარ ხანით არნ აღსასრული დუაწლისა მათისა, სადიდებელად წმიდათა მოწამეთა და აღსაბაძულად, რომელთა იგი მური საღმერთთ აქუნდეს.

2. ამისვე მიხედვითაჲს მეგა¹ არა დირსმან ვინებე მინამუცხად პირუცლითა მათ, და² აღვსწერე ცხოვრება და წამება წმიდისა და ნეტარისა მოწამისა³ კონსტანტინესი, რომელი იყო⁴ დედითა ჩუწინსა, მეფობასა დუთის მსახურისა თეოდორა დედოფლისა, რომელი იგი მეფობდა სამეფოსა ბერძენთასა, ვიდრე იგი⁵ ყრმად იყო ქე მისი მისაიდ. ამან ნეტარმან განწმიდა საბერძნეთი ყოველი საცთურისა⁶ მისგან, რომელი იყო დედითა ქმრისა მისისათა სატისა ურწმუნეობისა⁶, და განამტკიცა დუაწლი ბერძენთა და მრავალნი ჳალაკნი ადამენა, რომელნი მოღვრებულ იყუნეს აგარიანთა მიერ.

C 3. მას ეამსა დღენ იყო ვინებე ქუცყანასა ქართლისასა, ხანაგებნა ჳენა სიფიქსისასა, კაცი რომელსა სასული ერქუა კონსტანტინე, რომელსა ყრდა კახაი მამულსა მისსა ქუცყანასა¹: კაცი ესე იყო წარჩინებულ ფრიად დიდად ყოველსა ქუცყანასა ქართლისასა, ფრიადი სიძვირდრე აქუნდა და მრავალი საშუალებელი ამის სიფიქსისა: და განთქმულ იყო სასული მისი ქუცყანათა მორეულთა, ვიდრემდის შევევა მსმენელ იყო მისთჳს. და ესე ნეტარი შემკვილი იყო ღრ კერძოთაჲ მით საქმითა

2. —¹ მე cod. *Sio. Mgvin. apud D. BAKRADZE, l. c.* — ² (ვინებე-და) *om. BAKRADZE.* — ³ *om. BAKRADZE.* — ⁴ წარჩინებულ ფრიად ხანაგებნა ჳენა - სიფიქსისა, ქუცყანასა ქართლისასა *add. BAKRADZE.* — ⁵ საცთურისა *BAKRADZE.* — ⁶ *Hic*

(1) Hoc loco in codice Demetrii Bakradze inserta sunt verba, quae hic paulo inferius leguntur: qui, in partibus Superioris regionis in terra Hiberiae clarissimus erat. — (2) De qua BHG. 1731-1735; cf. Comm. praev. num. 4, 9, supra, pp. 543, 545. — (3) Theophili (829-842). — (4) Pressius: laborem Graecorum stabilivit. —

ex Maria virgine. Postea vero (scripta sunt) Acta Apostolorum, quomodo isti terram universam peragravissent verbumque vitale praedicassent; et (quomodo) multi fidem illis adhibentes baptismum accepissent in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Verum perpetuus ille hostis et aemulus ab impugnanda veritate nusquam conquievit. Ab eo suscitati reges huius temporis fideles cogere voluerunt ut suis simulacris servirent; qui autem ex illis sibi non oboedirent, hos acie gladii trucidarunt vel igne cremaverunt. Tunc e fidelium numero viri quidam orti sunt, qui sanctorum martyrum historias, et qualis cuiusque fuisset certaminis exitus litteris mandare coeperunt, ad laudem sanctorum martyrum et in exemplum eorum qui Dei studium haberent.

PASSIO
Matth. 28, 19.

2. Haud dissimili consilio ipse equidem indignus antecessores illos imitari volui, adeoque vitam et martyrium perscripsi sancti beatique martyris Constantini, qui (1) diebus nostris exstitit, regnante piissima imperatrice Theodora; quae in Graecorum imperio regnavit (2); donec filius eius Michael a pueris excessit. Haec beata (mulier) Graeciam universam ab errore purgavit iconomachorum, qui mariti eius (3) aetate obtinuerat; laborantem Graeciam (4) confirmavit, insulasque complures reparavit quae ab Agarenis vastatae fuerant.

Regnante Theodora imperatrice.

3. Hoc igitur tempore fuit in terra Hiberiae, in finibus Superioris regionis, vir cui nomen erat Constantinus, qui in terra sua patria dicebatur Cachaï (5). Erat porro vir ille summa laude insignis in universa Hiberiae terra, ingentes facultates possidebat et huius mundi deliciis afluebat. Nomen eius in longinquis terris celebratum erat, adeo ut ad ipsum imperatorem illius fama pervenerit. Itaque beatus operum illorum (merito) in utraque (vita) decorabatur, velut arbor frondibus et fructibus.

Constantinus, princeps Hiberus, omni laudi genere claruit.

desin. fragmentum apud BAKRADZE. 3. —¹ (კახაი - ქუცყანასა) კაცი მამულისა მის ქუცყანისა *ed.*; კახაი მამულსა მისსა ქუცყანასა *corr. GAVACHISVILI. Fortassis etiam legi possit: კახაი მამულისა მის ქუცყანისათჳს.*

(5) Ed.; qui dicebatur homo huius terrae patriae. GAVACHISVILI: qui in terra paterna dicebatur Cachaï. Forsitan legi etiam possit: qui e terra sua patria (vel: e loco suo natali) dicebatur Cachaï. Vide Comm. praev. num. 20, supra, p. 552.

ვითარცა

PASSIO

ვითარცა ხე ფურცლითა და ნაყვლითა : და აქუნდა მას ხარწმუნებამა დღუთისა ჩუქნისა იესო ქრისტეს მიმართ შეუღრგულელებელი და უმტკივესი მათა : და კვალად აქუნდა ნეტარსა მას ხარწმუნებამა მღუღელთ მღელუართა მიმართ და ყოველთა მღწესეთა გველეხისათა, ვითარცა იგი დიხს არს და მართალ. და უყუარდეს მას მონაზონნი და აქუნდა მათ მიმართ ხარწმუნებამა, და მოხსრადე იყო მსახურებასა მათსა : და უკეთუ ვინმე მონაზონთაგანი ვინა ყოველადე მღწესთაგანი მივიდის ხსნად მისა, მიეგეინ იგი ხსნარულით, თაყუანისცემისა ზედა ქუცყანისა და ფრთად განუხსენის მას და მრავლითა ნიჭითა წარგზავნის იგი. ხლელ სტუმარ მღყურების და გლახათ მღწეალებსა მისისათვს ვერვის მად უც მითხრებად დირსად. არამედ მცირედი იდენ რამე ვთქუათ : ვინ სადა მივიდა მისა მსიერ-
B რი ანუ წყურთელი, და არამცა განამდელ იგი ; ანუ მიშუქლი, და არა შემება იგი ხსნარულით ; მრავალნი მოივლტოდეს მისა შდრით ქუცყანით ლტოლვილნი თანამდებთა თვხთაგან. ხლელ ნეტარებითა დიდითა * გარდახადის თანანადები იგი მათი. ვინა სადა იხილა იმელი და ქურივი, და არა მსწრთულ იდუაწა იგი ; და ამას ყოველსა თანა ფრთად მღელუაწე იყო იგი ნაკლუღევანთათვს ხსნისა თვისისათვს : რამეთუ ესმინა თქმული იგი ზავლეს მოციქულისა, ვითარმედ : « უკეთუ ვინმე თვხთა და უფრთხდა ხსნუღელთა არა მღელუაწე იყო, ხარწმუნებამა უარ უყოფიეს მას, და არს იგი ურწმუნეთა უძვირეს. » აქუნდა ნეტარსა მას სიმდაბლე და თავხედებამა უფრთხ ყოველთა კაცთა : რამეთუ ესმინა სიტყუა იგი მსხნელისა და მაცნვრისა, რამეთუ : « ისწავეთ ჩემგან, ვითარმედ » მშვიდ ვარ და მდაბალ. » და შეერაცნა თავი
C ლავნ იგი ცოდუთა თვხთათვს, და მრავალგზის თქუადა, ვითარმედ : « არავინა ვესავ მღტკეუბასა ცოდუთასა, გარნა დათხვითიამ დახთხინა ხსნლნი ჩუქნთვს. »

4. გული უთქმიდა ტამარსა მას მისვლად იერუსალიმად, და თაყუანისცემად წმიდისა ვლღვლთისა, სადა იგი იქმნა განახლებამა ჩუქნი მარტუქნისაგან მადლისა, და ნათლით შემღხილისა და ცხვრების მომცემლისა ხაფლავისა, და წმიდისამ ხილისა, დედისა გველეხისათასა, და ყოველთა წმიდათა ადგილთა, რამელთა დადგეს ფერხნი

Fidem habebat minime ancipitem et montibus D firmiorem in Deum nostrum Iesum Christum ; hierarchas quoque et omnes ecclesiasticos ordines fide prosequabatur beatus, sicut decet et iustum est. Monachos diligebat, fide colebat, promptissimo cum studio iis obsequabatur ; et si quis ex monachis aut e quocumque regularium ordine ad eius domum deverterat, illum cum gaudio excipiebat, pronus in terram salutabat, liberaliter recreabat et cum largis muneribus dimittebat (1). De hospitalitate autem eius, de misericordia in pauperes, nemo satis digne loqui possit. Pauca tamen et de his dicamus. Quis umquam ad eum esuriens venit vel sitiens, qui non fuerit satiatus ? Quis nudus, neque ab eo fuit libenter vestitus ? Multi ex remotis terris aes alienum fugientes ad eum se recipiebant ; cui iucundissimum erat eorum debita solvere. Quem usquam vidit orphanum aut quam viduam, cui non promptissime operam navaret ? Praeter haec omnia E propriae domus necessitates sollicitissime curabat, ut qui Paulum apostolum ita loquentem audiisset : « Si quis suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit et est infidelibus deterior. » Humilitate vero et sui demissione omnes homines beatus superabat ; audierat quippe liberatorem salvatoremque nostrum sic aientem : « Discite a me quia mitis sum et humilis. » Itaque omnium hominum sceleratissimum se reputabat et peccata sua deflebat, sic persaepe dicitare solitus : « Nequaquam spero mihi peccata dimissum iri, nisi sanguinem meum illius causa profuderim, qui nostra causa (suum) profudit sanguinem (2). »

4. Porro induxerat in animum ut Hierosolyma adiret, ad templum illud, et adoraret sanctum Golgotha, ubi dextera Excelsi perfecta est renovatio nostra, et luciferum vitaleque sepulcrum, et sanctam Sion, ecclesiarum matrem, omniaque sacra loca in quibus pedes Domini institerunt. Ut igitur Hierosolyma pervenit, sacra loca precabundus obivit, magni pretii muneribus

Hierosolyma se confert. Psalm. 76, 11.

* ვითარცა ed., hic et infra, passim. — * დიდთა ed.

(1) Cf. epistolam Theodorae imperatricis, infra, § 15, et hymnum Michaelis Modrekili (Ingoroqva, loc. c., p. 189) : წინაითუ მისა გლვრთა და კეთილთა საქმეთა მოვშაკად გამომხნდი გველეხისათა თვს. მღწეალებამა შეიმძღე გამღზრდითა გლახათათა... Antehac tibi, (Deus), placuit, et benefactorum opificem ecclesiam praesentem ; misericordiam induit pauperes alendo... — (2) Eadem minus ornate Michael Modrekili (Ingoroqva, op. c., p. 189) : ხლელ იგი : ვითარცა მ<ლ>გლვლი [lege : ვითარ ხარებოვლი] რა იმრთისაგან : ხსნარულითა და ცრემლითა განღვზადებდა თავსა თვხსა : რამეთუ წინაითუ ხვრთა დათმენითა ახარუნსა მას მღევისა ხიჭით. Ille autem, ut qui a Deo quasi victus esset [lege : uti in evangelio divinitus dictum est ; cf. Matth. 26, 41], poenitentia et lacrimis se ipsum praeparabat ; cupiebat enim iam pridem in hoc stadio patientia fortiter ad victoriam perlingere (cf. Hebr. 12, 1).

უფლახნი.

A უფლისანი. და ვითარცა მიწია იგი იერუსალიმად, და მოიღოცნა წმიდანი ადგილნი, და საფახე დიდ ძალი მისცა ეკკლესიათა, გლახაკთა და მკვდრთა იერუსალიმისათა. და მერმე გამოვიდა იერუსალიმი და მოვლნა ყოველნი მონასტერნი უდაბნოსანი, და მკვდრნი იორდანისნი, და მრავალი განსულნენა და ნუგეშისცემად მიმადლა მათ: ხოლო მათ მრავლითა ღოცვითა და კურთხევითა წარმოგზავნეს იგი. და ვითარ მიქცა იგი ქუჩიანადვე თვსა, ცხოვრებდა იგი ბრწყინვალედ მრავლითა დუთის მსახურებითა. და მიერიდგან არდარა დააცადებდა იგი სურველად კითხუასა იერუსალიმისა მშვიდობისა და აღშენებისა გლახაკთასა, რომელნი მყოფ იყუნეს მას შინა, და რამ წელიწად წარსდის ერთსა მსახურთა მისთაგანსა სამი ბევრი ვერცხლი, რომელიმე მისგანი წმიდათა ადგილთათს და რომელიმე უდაბნოთათს და რომელიმე გლახაკთათს, რომელნი მკვდრ იყუნეს იერუსალიმს.

B რამეთუ ესმინა მცნება იგი პავლე მოციქულისა, რომელი მისწერა კორინთელთა მიმართ, ვითარმედ: «ნამეტნავი ეგე თქუნი იყავნ იერუსალიმს, რათა მათიგა იგი ნამეტნავი იყოს თქუნიისა ნაკლუღევანებობათს.»

5. და ვითარ მოხუცებულ იყო, იქმნა ნეტარი იგი ოთხმოც და ხუთისა წლისა, ყამთა ოდენ ჰახავისა მისისათა, აღდგა დევნულებად დიდი ქრისტეანეთა ზედა ყოველსა ქუჩიანსა ქართლისასა, და იყუნეს წყობანი დიდნი და <მოიხრნეს> მრავალნი ქრისტეანეთაგანნი მათ შინა: რომელნი იღუწიდეს ჰსჯულისათს ქრისტესისა. ხოლო ნეტარი იგი შეიპყრეს სულად ვითარცა წინამძღუარი და წარხიბებელი ყოვლისა ქუჩიანისა ქართლისასა და პირი ნათესავთა მისთა: და შებღრვილეს იგი, და ეგრეთ წარიყუანეს ქალაქად ტფილისად, და შეაყენეს იგი საბერძნობელსა. ხოლო იგი ყოვლადვე არა შემინდა, არცა შემრწუნდა: არამედ სხარულით შეიწყნარა მოწვეწული იგი მის ზედა და ჰმადლობდა უფალსა. ხოლო შეპყრობა იგი ნეტარისა მის კაცისა არათუ თვნიერ რამე დუთისა იყო: არამედ რომელი იგი განაგებს ყოველსავე და მისცემს მიწუნთა ცხოვრებისათა ნათესავსა კაცთასა და ფარულთა განგებულებითა, ამას ზედაცა ინება სხარულითი იგი მშვიდობად, რათა სანიღველ იყო იგი ანგელოზთა და კაცთა კეთილი იგი საფუკარი ² გულს მოდგინებისა მისისა: რომელი იგი მან წინაწარვე იცოდა, არამედ არა დააგადა წინა დაბერობად მისი, რამეთუ ესვიდა ანგელოზსა მას თვისსა, და ვითარცა იგი იყო იობის ზედა და ყოველთა წმიდათა შემდგომითი შემდგომად.

C **6.** და ვითარ წარადგინეს ნეტარი იგი ტფი-

ecclesias, pauperes et Hierosolymorum incolas donavit. Deinde Hierosolymis egressus omnia solitudinis monasteria Iordanisque accolae in-visit, ad quorum levationem et solacium plurimam opem contulit. Qui plurima cum precatione et benedictione eum dimiserunt. Postquam autem in patria sua redux fuit, in obsequio Dei omnimodis coruscans salutis suae consulere coepit (1). Exinde numquam intermisit Hierosolymis studiosissime salutem nuntiare atque pauperibus qui illic essent subvenire. Atque singulis annis tradebat alicui e famulis suis triginta milia argenteorum (mittenda) partim ad sacra Loca, partim ad solitudines, partim ad pauperes Hierosolymis incolentes. Nempe praeceptum audierat Pauli apostoli, quod ad Corinthios scripsit his verbis: «Abundantia vestra cedat inopibus qui sunt Hierosolymis, ut illorum quoque abundantia vestrae inopiae sit supplementum.»

5. Cum autem beatus consenuisset annuumque aetatis ageret octogesimum quintum, gravis insectatio christianorum coorta est in universa Hiberiae terra. Magna praelia facta sunt in quibus plurimi e christianorum numero <caesi sunt (2)>, qui propter Christi legem decertaverant. Beatus vero tamquam totius Hiberiae terrae antesignanus homoque spectatissimus et suae gentis oraculum, per vim comprehensus fuit: quem cum vinculis constrinxissent, ad urbem Tiphlisium deduxerunt (3) atque in carcerem coniecerunt. Ille nihil timefactus aut territus fuit; sed contra cum gaudio excepit quae sibi acciderant, ac Domino gratias egit. Quod enim beatus ille vir comprehensus est, non sine Dei numine quodam accidit. Immo vero qui omnia regit et humano generi subsidia salutis cum occultata quadam providentia sumministrat, in isto etiam laetam hanc tranquillitatem inesse voluit, ut spectaculum fieret angelis et hominibus praeclarum illud fermentum (4) eius constantiae. Quippe iam ante noverat fore ut ille comprehenderetur, neque id praepedierat, quoniam eius (5) fortitudini confidebat. Neque aliter cum Iob et reliquis deinceps sanctis omnibus actum erat.

6. Cum igitur beatum Tiphlisii coram tyranno

PASSIO

2 Cor. 8, 14.

E

Oppressa ab infidelibus patria,

primus comprehenditur.

F

1 Cor. 4, 9.

Tyranno

5. — ¹ supplevimus e contextu. — ² legendumne: საფუკელი?

(1) Vide Comm. praev. num. 12, supra p. 546. — (2) Textus hoc loco mutilus est. Vide hibernicum. — (3) Comm. praev. num. 7, supra p. 545. — (4) Cf. 1 Cor. 5, 7; sed fortasse rescribendum: fundamentum. — (5) Ed.: suae.

PASSIO

ლოს შინა წინაშე მძლავრისა მის, რომელსა სახელი ერქვა ბუღა, აყუდრებდა იგი მას, და ეტყოდა : « ანუ არა უწყოდო შენ რამეთუ განრინებად იყავ სივლტრლევითა შენითა სელთაგან ჩემთა ; რამეთუ არავინ არს განდგომილთაგანი, რომელსაგან არა ვხმდევ, და არცა რომელი განეშადების წყობად ჩემდა და არა ვერეოდით : რამეთუ ამა ესერა მოცუნა¹ თქვენ დმერთთან დღესა ამას მღასბრველად სელთა ჩუნსთა. » მიუვო მას ნეტარმან გონსტანტინე, და ჰრქვა : « მეცა უწყი ვითარმედ დმერთთან მოცუნა² სელთა თქვენთა. არამედ არა სიყუარულისა თქვენსათვხ, არცა საქმეთა თქვენთა ვითილთა : არამედ რამეთუ არა დავიპარხენით ჩუნს მცნებანი მისნი : ამისთვისცა ნათესავითა მით ურჩევისათა განგუკუნა ჩუნს. რამეთუ მრავალგზის იერუსალიმიცა მისცის უფალმან სელთა უცხოდესლთასა, რაჟამს არა ვიდოდინ იგინი გზათა მისთა. ხოლო ჩემდა³ კეთილ არს რამეთუ დამამდაბლა მე უფალმან, რათა დავიპარხნე მცნებანი მისნი. » და სიმსნით დაითმენდა იგი უკეთურისა მის მძლავრებათა. რამეთუ ესხენა მას სიტყუა იგი უფლისა, რომელსა იტყვს : « ნეტარ იყუნეთ თქვენ რაჟამს გვეფინდენ და გყუდროდენ და მღმართ სიგრუვით ჩემთვის. »

B

C

7. და ვიდრე ბერობილდა იყო მღწამე ქრისტეის ტვილის შინა, მიწერა წიგნები ყველთა მიმართ მეუდაბნოეთა ქალაქისათა და მამასახლისთა მღწასტრისათა : რომელსა წერილ იყო ესრეთ : « უწყი მე რამეთუ გახბიეს თქვენ რამ ესე მღწამე უფალმან ჩემ ზედა ცოდუათა ჩემთათვხ : არამედ გვეუდრები თქვენ, წმიდანე მამანე და ჰუმარტინე მღწესენე ქრისტესნე, რათა მიდისხენით სურჯლი ჩემი და ხარწმუნობთ თქვენდა მღმართ, და ინებეთ ჩემთვის ღლცხა ყოფა უფლისა მიმართ : არა ხოლო თუ რამცა მისხნა მე სელთაგან უხჯულოთასა, არამედ მღმრებს მე ძალი ქრისტემან ჰუმარტინმან დმერთთან წინამდებარისა ამისთვის საბრისა, რომელი დაურწყავს მტერსა ჩემსა, რომელსა¹ ჰნებავს დაბრკელებამ ჩემი გზისა მისგან, რომლისათვხ სურის სულსა ჩემსა. »

8. და შემდგომად მცირედიოა დღეთა, შეკრეს იგი ფიცხელთა საკრველითა რკინისათა და წარჰხცეს იგი ქუესყანად ბაბილოვინისა, ქალაქსა რომელსა ჰრქვან სამარაბა. მიჰკვარეს იგი მეფესა მას ოხმაიტელთასა, რომელსა სახელი ერქვა ჯადარ მე აბრაჰამისი. ხოლო რაჟამს წარადგინეს მღწამე ქრისტეის წინაშე მისხა, ჰრქვა მას : « ამა ეხე-

no constituissent cui nomen erat Bugha (1), is ei conviciari coepit his verbis : « Nonne intellexeras fuga tibi salutem quaerendam esse ? Nam ex iis qui contra me seditionem moverunt, nemo fuit quem non devincerem ; neque ullus ad congrendendum mecum se accingit quem non fundamus. Ecce enim hodie Deus vos exterminados in manus nostras tradidit. » Respondit ei beatus Constantinus et dixit : « Novi et ego in manus vestras nos a Deo fuisse traditos ; non quidem propter eius in vos amorem, neque propter praecleara vestra facinora ; sed quia praeepta illius nos ipsi non observavimus, propterea per contumacem hanc gentem nos concidit. Et re quidem vera Hierosolyma ipsa non semel in manus gentium alienigenarum tradidit Dominus quandoquidem in viis eius non incederent. Mihi (2) autem bene est, quod humiliavit me Dominus, ut mandata eius custodirem. » Atque improbi istius tyrannidem fortiter pertulit : meminerat enim Domini verbum, quod dixit : « Beati estis cum persecuti vos fuerint et maledixerint vobis et omne verbum malum adversum vos fallaciter dixerint, propter me. »

impavide resistit.

Psalm. 118, 71.

Matth. 5, 11.

7. Martyr Christi, dum Tiphliis captivus est, litteras scripsit ad omnes urbis solitarios et ad monasteriorum patres familias, quae scriptae erant hoc exemplo : « Non ignoro vobis nuntiatum fuisse quid ad me miserit Dominus propter peccata mea. Verumtamen vos precor, patres sancti et vere Christi ritu viventes, ut mei erga vos studii fideique memores Domino pro me supplicare velitis, non quidem ut me ullo pacto ex impiorum manibus eripiat, sed ut Christus verus Deus me virtute muniat contra paratos (mihi) laqueos, quos tendet inimicus meus, eo consilio ut me praepediat ab itinere illo, ad quod aspirat animus meus. »

Servorum Dei precibus se commendat.

In Babyloniam abductus.

8. Paucis interiectis diebus, ferreis vinculis eum arte constrinxerunt atque in terram Babylonis miserunt, ad urbem quae dicitur Samaria (3). Obtulerunt eum Ismaelitarum regi cui nomen erat Giafar filius Abrahae (4). Qui, cum Christi martyrem coram eo constituissent, ei dixit : « En traditus es in manus meas. Equidem potentiam habeo tecum agendi bene aut male. Tu vero me

6. —¹ მოცუნა ed. —² მოცუნა ed. —³ ჩუნსთა ed.; *correximus e* Psalm. 118, 71.
7. —¹ ed.: რომელთა.

(1) Haec quam longe ab historia recedant, dictum est Comm. praev. num 5-6, supra, p. 543-44. — (2) Ed.: nobis. Vide hibericum. — (3) I. e. Samarra, ad Tigridem, arabice :

سمر من راء, *Surr man ra'*, « qui vidit gavisus est ». — (4) Lege : *Mohammadis*. Is est *Ga'jar ben Mohammad al-Mo'tasim ben Haran ar-Rasid*. Regnavit ab anno 847 ad 861.

A რა მღვდელს ხარ შენ ხელთა ჩემთა, და მე უფლებამა მაქვს შენ ზედა ყოფად კეთილბა და ბედობისა. არამედ იხმინე და მერხდი მე: ადიდე ჰსჯული¹ ჩუნი, და უკარ ჰყავ ცოლმა იგი შენი ქრისტეს ღვთისათვის. რამეთუ გონიერად გხედავ შენ: ვითარ იგი აწ ღიბრუნსა გაცხად დედაკაცისაგან შობილსა ღვთიად აღიარებ; დასცხერ ამიერიდგან, რამეთუ ვერ შესაძლებელ არს სიტყუად ვითარმცა მე ესუა დმერთსა. ხლდა აწ მოიქეც ცოლისაგან, და მიიდე ჩემგან კეთილი და უადრესი პატივი, და გყი შენ თანამზრანულად ჩემდა, და უდიდებულეს ყველთა მოყუასთა შენთა. და უკეთუ არა იხმინო ჩემი, სიკუდილითა მოკუდე შენ პირითა მახლისათა, და ხორცნი შენი მივხედე საჭმელად ფრინველთა ცისათა: და ვინ არს რემელმან განგარინოს შენ ხელთაგან ჩემთა;»

B მიუღო მას წმიდამან მოწამემან ქრისტესმან, და ჰქაქა: «მეცა უწყი რამეთუ ხელმწიფება გაქვს ხორცთა ჩემთა ზედა, არამედ არა სულსა: ვითარცა იტყვს უფალი ჩუნი და დმერთი. ამისთვისა არა მემინის მახლისაგან შენისა. არამედ მისა მემინის, რომელი იგი შემძლებელ არს მოწყვლად სულისა და ხორცთა, და კუდად ხელმწიფება აქვს განცხადებდა ვითარცა იგი მოხედავდა. ამისთვისა სიხარულით მოვიტოვნ, ხახელისა მისისათვის: რამეთუ იგი არს ჰუმარტიო ძლიერი ხელმწიფე, და მთავარი მძვდობისა, მამა მერმეთა მათ საუკუნეთა, ვითარცა იგი წეროლ არს. აწ უკუდ ვითარ შეურაცხვე იგი, და ვერხედ ბრძანებასა შენსა, და ჰსჯულსა თქვენსა, რომელთა წინასწარმეტყულები იგი გაყუდებებს, და იტყვს: «არა ესმის ქანანსა» არცა გამოხნდა თქმანს, არცა მეთა აგარისთა, მეფეთა და მესდაბრეთა, გამომეძიებულთა გონიერებისათა ქლყანასა ზედა: ხლდა გზა იგი ჰუმარტიობისა² არა გულისხმა ჰყუდს, და არცა მოხსენს ალაგნი მისნი: და წარწყმდებს იგინი მხავადად მისსა.» აწ რომელთა³

C წინასწარმეტყულები შეასმენ ესრეთ, და წარწყმედასა აქადებს, ვითარ მათ⁴ ვისმინო; F არამედ აღხორულებ ჩემ ზედა რა იგი გველგებოს.»

9. ხლდა ვითარცა ესმნეს სიტყუანი ესე მეფესა მას, ადივო იგი გულის წყრომითა დიდითა, და რისხუა გულის წყრომისა მისისა სახტიკებით უფროსდა აღატყუებოდა მის ზედა: და ბრძანა მიცემა მისი საპყრობილესა დიცხელსა. და მთავლინა მისა ღრნი იგი ერისთავნი, რომელნი ტყულობითვე მიეყუანნეს სდმსითით, და უარის ყოფითა ქრისტესითა პატივ ემუდ იყუნეს მის წინაშე. და ვითარ მივიდეს იგინი, ჰქაქეს ნეტარსა მას: «ამას იტყვს უფალი ჩუნი მეფე, ვითარმედ: »ერთგზის გამხილებდა უკუნურებასა შენსა, »რამეთუ სამგზის ჰსჯულდებულ არს ჩემდა »უწმუნდითა მხილებამ. აწ იხმინე ჩემი, რათა »შხხხრდე, და ნუ ესავ სახილებასა მაგას არა

ausculta mihi que obtempera. Religionem (1) nostram amplectere atque errorem eiu in quo es de Christo Deo. Quippe sapiens mihi videris: quomodo igitur simplicem hominem natum ex muliere Deum esse profitearis? Proinde ab hoc desiste, quandoquidem dici non potest Deo filium esse. Itaque ab errore iam recede; beneficia honoresque amplissimos a me accipies; consiliorum meorum participem te faciam omnibusque sodalibus tuis excellentiorem. Sin autem dicto meo non parebis, morte morieris acie gladii, carnesque tuas escam dabo volucris caeli et

1 Reg. 2, 6 ; Psalm. 78, 2.

Respondit sanctus Christi martyr, et dixit: «Novi et ego tibi potestatem esse in corpus meum non autem in animam, quemadmodum dixit Dominus et Deus noster; ideoque gladium tuum non timeo, sed illum timeo qui potest animam et corpus perdere; et in cuius potestate est vita pariter atque mors. Idcirco propter eius nomen libenter poenas dabo, quia ipse est vere dominator potens, princeps pacis, pater futurorum saeculorum, sicuti scriptum est. Age vero quomodo illum contempserim, ut paream mandato tuo legique vestrae? In vos quippe propheta invehitur his verbis: «Non est auditum in Chanaan, neque visum est in Theman, neque filiis Agar, regibus et fabulatoribus, qui sapientiam anquirunt in terra; »viam autem veritatis non intellexerunt, neque commemorati sunt semitas eius. Itaque interierunt isti pariter atque ille». Quorum igitur in aures (haec) propheta ingerit, et quibus interitum praedicat, his quomodo oboediam? Immo vero, quod in animo habes, in me perficito.»

Matth. 10, 28 ; 1 Reg. 2, 6.

Is. 9, 6.

Bar. 3, 22-23, 27.

PASSIO
chaliphae
blanditias
minasque
spernit.

Eiusdem
emissarios

8. — ¹ რეული ed. — ² ჰუმარტიობისა ed. — ³ რომელსა ed. — ⁴ მათი ed.

(1) Ed.: *electum, admonitum*. — (2) Vide Comm. praev. num. 11, supra, p. 546.

ხახლსა

PASSIO » სახლსა. რამეთუ ღუთისა მიერ მოცემულ ხარ
 » შენ ხელთა ჩემთა. » და ჩუწნდა ვსრეთვე გა-
 » ზრახებთ შენ. ნუ დადგომილ ხარ შენ ხი-
 » დიდებულსა მაგას შინა, ვითარცა უგულეს-ხმელ:
 » რამეთუ გინიერად ვიცი თ შენ. და ჩუწნდა
 » ქრისტეანნივე ვიყუნით : არამედ ვერ შეუ-
 » ძღვთ წინააღმდეგად ბრძანებასა მეფისა. ა-
 » მისთვისა მოვიგეთ მისგან პატივი. ხოლო
 » საუკუნეს მას ცხოვრებასა, ვინ უწყის რა
 » უმჯობეს არს ; » მაშინ მიუღწა წმიდამან კონ-
 » სტანტინე მოვლინებულთა მათ სომხეთა, და
 » ჰრქვა : « არქეთ მეფესა თქვენსა : » მგონებვე
 » რაისა ესე ვითარსა საქმესა ჩემგან ; და აღა-
 » თუ ჩუწნებდა მეფეთა პაბილცისათა
 » გაიძულეს შენ, რამეთუ იგინი წინააღმდეგმ იყუნეს ჰუმარბიტებისა, არამედ ბრძანე შენ
 » ყოფად <ჩემდა რა გნებავს, და > რა იგი გველვების ყოფად, იქმადი. » ხოლო თქვენ
 » რაისადა შედამდგომელბით, და დამხსნით, ვითარცა შენ თქვენ გეგმავს ; ამიერთგან
 » განმეძღვრენით ჩემგან, რათა გამოვიძიო მე მცნებანი ღუთისა ჩემისანი. »

B 10. და აღიბყრნა შელნი თუხნი ჴეგად,
 ადამ პირი თუხი წინაშე მათსა, და იტყუ-
 » და : « გიგალომ შენ, უფალო დემეტო ძალ-
 » თაო, დემეტო საუკუნეთაო, რომელმან მო-
 » მეგ მე ძალი წინააღმდეგად უკეთურისა მის
 » მსაჯულისა, ვითარცა იგი წინასწარ სთქუ,
 » ვითარმედ : « თქვენ მომცენით გულნი
 » თქვენნი, და მე მივეც¹ ძალი ჩემი. » დირს
 » მყავ მე ნათელსა პირისა შენისა : რამეთუ
 » შენდა მოვივლტვი, ქრისტე მე ღუთისაო.
 » და აჰა ესერა მოქმედებულ ვარ მე ყოველ-
 » თაგან წარმართთა სახელისა შენისათვის წმი-
 » დისა, და უფრცხდა უსჯულსა ამისგან მე-
 » ფისა. და აწ, უფალო დემეტო ჩემო, შეიწირე
 » მსხუტრბლი ესე ჩემი, და შეივედრე სული
 » ჩემი ხელთაგან წარმართთა, და მომძადლე
 » აღთქმა, რომელ აღუთქუ, ვითარმედ : « რა-
 » მელთა აღმთარნ მე წინაშე კაცთა, პატივ
 » მსგებს მამამან ჩემმან. » და ვითარცა იგი ამას-
 » ვე ადგილსა ადიდენ წმიდანი იგი ყრმანი,
 » რომელთა აღიარეს შენ, და შენა დირს მყავ
 » მათ თანა, რომელი ევე გამოსხნდი მათთანა
 » მეფისად. და ვითარცა ესე მე ადვიარებ წი-
 » ნაშე უსჯულსა ამის მეფისა, შენდა, სახი-
 » რე უფალო, აღმთარე მე წინაშე ანგელოზთა
 » შენთა. და ვითარცა იგი დღეინდელსა ამას
 » დღესა შინა ადიდე დირსი შენი მოწამე წმიდა
 » გიღვრი და შეიწირენ შრომანი მისნი და და-
 » თხვევა უბიწილსა სისხლისა მისისა, შეიწირენ
 » უნდდა ესე სისხლნი ჩემნი, და მომეც მე
 » შენთა თანა. რამეთუ სამკადრებელი შენი მტკიცე არს ჩემდა. »

11. და ამას რა იტყუდა წმიდა მოწამე,
 ნაკადულნი ცრემლთანი ვარდამდიოდებს
 თუალთაგან მისთა ჩუწნებობსა მისისა.
 ხოლო გარემოს მდგომარენი იგი მისნი მხეც-
 » დებს პირსა მისსა, და მრავლითა ტანჯვთა

tiani eramus, sed regis mandato resistere non po- D
 tuimus. Quapropter honorem ab illo accepimus ;
 in aeterna autem vita, quid praestabilius futu-
 rum sit, equis novit? » Tunc sanctus Constan-
 tinus armeniis emissariis respondit, et dixit :
 « Haec dicite regi vestro : « Cuius tandem modi de
 » me opinionem habes? Et quamquam tibi Baby-
 » lonis regum lex dominatur — nam et isti quo-
 » que in veritatem perveritatem fuerunt — iube ta-
 » men fieri <quidquid vis (1), et> quod in animo
 » habes facere facito. » Vos autem quorsum incum-
 » bitis, et me vobis parem fieri vultis? Proinde
 » recedite a me, ut exquiram praecepta Dei mei. »

fortiter repellit.

Psalm. 118, 115.

10. Et sublatis manibus in caelum os suum ar-
 rexit coram illis, et dixit : « Cantabo tibi, Domi-
 ne Deus virtutum, Deus saeculorum, qui virtutem
 mihi dedisti improbo iudici resistendi, sicut
 praedixeras his verbis : « Praebete mihi cor
 » vestrum, et ego vobis dabo (2) virtutem meam. »
 Dignum me fac lumine vultus tui, quia ad te
 confugio, Christe fili Dei. Ecce nunc propter
 sanctum nomen tuum debilitatus sum ab infide-
 libus universis, et maxime ab isto rege iniquo.
 Eia ergo, Domine Deus meus, accipe sacrificium
 meum ; animam meam de manibus impiorum
 suscipe, et promissum mihi largire, quod spo-
 pondisti his verbis : « Qui me coram hominibus
 » confessi fuerint, eos honestabit Pater meus. » Si-
 cut autem hoc ipso loco illustrasti sanctos illos
 pueros, qui te confessi sunt, me quoque eorum
 consortione fac dignum, qui ad illos ipse quartus
 accessi. Quemadmodum ego te coram iniquo
 rege confitebor, ita et tu in vicem, benigne Do-
 mine, confitere me coram angelis tuis. Et sicut ho-
 dierno die venerandum martyrem tuum sanctum
 Georgium gloria affecisti, et eius laborem puris-
 simique sanguinis eius effusionem suscepisti,
 suscipe quoque inutilem sanguinem meum et
 fac me sortis illius participem, ut in electorum
 tuorum societatem veniam ; quia hereditas tua
 certa est mihi. »

Suprema eius precatio.

Prov. 23, 26.

Psalm. 4, 7. Psalm. 142, 9.

Luc. 12, 8 ; Ioh. 12, 26.

F

Psalm. 15, 6.

11. Quae cum diceret sanctus martyr, tor-
 rentes lacrimarum, ut moris eius erat, ex eius
 oculis fundebantur. Illi autem qui eum circum-
 stabant alapas ei ducere coeperunt et plurimis
 tormentis eum excruciarunt, neque tamen eius

Iubente chaliphæ

9. — ¹ supplevimus e contextu. 10. — ¹ მივეც ed.

(1) Textus complendus est aliqua e consuetis huius modi formulis. — (2) Ed. : dedi. სტანჯვებს

A სტაგჯვდეს მას : არამედ ენა მისი ვერ დააბრ-
კოლეს გაღობად. ხოლო ერისთავნი იგი
მდიქეს და უთხრეს მეფესა მას ყოველი
რამცა ესმა და ისილეს. მამის უფროხდა გან-
რისხნა მეფე იგი, და წარავლინა იგინი და
უბრძანა მოკვლათა თავისა მისისა : არამედ
ამით გამომცდიდა მათ : რამეთუ აქუნდა
იჭვი მათდა მიმართ. ხოლო იგინი მივიდეს,
და ზხვემდეს მასვლითა ქედსა მისსა წინაშე
დალიცხა მას : და ვერ არაჲს აგნებდეს
მას. და ვითარ აუწყეს ესე უსჯულდისა მას
მეფესა, წარავლინა მან ერთი წინაშე მდგო-
მელთაგანი უცხოთესლი : და მან მოკვლათა
თავი მისი მასვლითა, პარასკევსა ონდემბერ-
სა, მეფობასა ბერატ კურატპალატისა, და
მართვა მეფესა თვსსა, ვითარცა იგი თავი
იანე ნათლისმცემელისა ჰქროდეს. ხოლო
გუამი მისი დამოკვიდეს ძელსა ფრთად მა-
ღალსა. ყოველმან ერმან ისილეს სასწა-
ული დიდი გუამსა მას ზედა. და მივიდა
წმიდა იგი მოწამე ადგილსა მას განსასწუ-
ბელსა, რომლისაგან განმდრებულ არიან ყო-
ველნი ხალხობანი, მწუნარებანი და ჭირნი,
ხადა იგი ზედავს ნათელი პირისა მუნისა ო,
უფალო : ხადა იგი ვერ მისწუთებთან ენანი
ძვრის მტყუენლი : არამედ ხიხარული დაუ-
სრულებული არს მუნ, და წმიდათა ანგე-
ლოზთა თანამოქალაქობა.

12. ხოლო აღესრულა იგი კეთილითა ად-
ხარებითა თთულსა ნდემბერსა ათსა, დღე-
სასწაულსა წმიდისა გიორგისასა : რომლისა-
ცა თანაზიარ იქმნა : დღე იყო პარასკევი, და-
საბამითიგანი წელიწადნი იყუნეს ქეჟს ათს
სამს ორმეც და ათმეცმეტ : ხოლო ზედა-
წერილსა ისმაიელეთასა ორას ოც და შვიდა.
და ესე მრავლისაგანი მცირედ ადიწერა ხი-
მსნეთაგან წმიდისა კონსტანტინესი : რათა
იყოს თქმული ესე შემოკლებულ და სრულ,
რათა არა იყოს შემაწუნებულ ნაკლებეგანე-
ბითა, არცა ნამეტნავ განგროძობითა : სადიდე-
ბელად მიმისა და ძახსა და წმიდისა ხულისა :
აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე.

13. და ვითარცა მიესმა პირულდ მონსენე-
ბულთა წმიდათა მეფეთა მარტვრობა წმი-
დისა კონსტანტინესი, განისარეს ხიხარული-
თა, და მიხსწერეს ეპისტოლე შვლთა მიმართ

11. —¹ (პირისა მუნისა) პირსა მუნსა ed.
12. —¹ (ხოლო - შვიდა) *fragmentum apud BA-
KRADZE* : ხოლო აღესრულა იგი თვესა ნდემბერსა

(1) Absurde scriptum, nam vel ex sola narra-
tionis consequentia manifestum est supplicium
de S. Constantino non sumptum esse praesente
rege. Sed vide num forsitan დალიცხი scriptum sit
pro დაჰიცი : *quasi*, i. e. *licitor*. — (2) Cf. Comm.
praev. num. 11, supra, p. 546. Horrore sceleris
interdum obstupefactos fuisse apostatas qui
martyres trucidare luberentur, sobrius narrant
Acta quaedam historica. Lege, exempli gratia,
Passionem S. Barhadbesabae diaconi, BEDJAN,
Acta martyrum et sanctorum, t. II, p. 315. —
(3) Cf. MICHAEL MODREKILI (INGOROVA, t. c.,
Novembris Tomus IV.

linguam a praeconio (Dei) coercere potuerunt.
Itaque archontes illi retro abeuntes regi nar-
raverunt omnia quaecumque audierant atque
viderant. Tum rex graviori etiam ira exarsit ;
eosdemque misit iussos illius caput praecidere.
Scilicet hos etiam sic tentare volebat ; eos quip-
pe suspectos habebat. Itaque ad (sanctum)
adeuntes, ante thronum (1) cervices eius gladio
ferierunt ; sed eum nequaquam laedere potue-
runt (2). Quod cum impio regi nuntiatum esset,
e satellitibus suis alienigenam aliquem misit,
qui in paraseve, (die) decimo novembris, reg-
nante Pancratio curopalata, caput illius gladio
praecidit (3) atque regi suo attulit, sicut caput
Iohannis Baptistae Herodi (allatum fuit). Cor-
pus autem eius in praealtum stipitem sustu-
lerunt ; omnisque populus insigne prodigium
conspexit, quod in illo corpore contigit... (4).
Sanctus vero martyr ad requietis locum trans-
it unde exclusae sunt omnes infirmitates, ae-
rumnae doloresque, ubi videt lumen vultus tui,
Domine, et quo non attingunt linguae maledicae,
sed ubi sempiterna felicitas est sanctorumque
angelorum contubernium.

PASSIO

gladio
feritur.

E

12. Obiit in confessione bona, die mensis novem-
bris decimo, in sollemnitatem sancti Georgii, cui con-
sociatus fuit, in die Parasceves, anno a creatione
mundi sexies millesimo ter (5) centesimo quin-
quagesimo septimo, qui ex Ismaelitarum ratione
annus est ducentesimus vicesimus septimus (6).
Haec igitur de fortibus factis sancti Constantini,
paucis e multis perscripta sunt, ut haec oratio
praecisa et absoluta esset adeoque nec nimia
brevitate animos angeret, aut prolixitate modum
excederet. (Quod sit) ad gloriam Patris et Filii
et Spiritus Sancti, nunc et semper, et in saecula
saeculorum.

Chronota-
xis.

F

13. Cum autem sancti imperatores supra me-
morati de martyrio sancti Constantini inaudi-
sent, gaudio exsultantes epistolam scripserunt
ad eius filios et ad eius domus cognationem (7) :

Imperato-
rum

ათსა, დღესასწაულსა წმიდისა გიორგისასა, დღე
იყო პარასკევი, დასაბამითიგან წელიწადნი იყუნეს
6457. ხოლო ზედა-წერილსა ისმაიელეთასა 232.

p. 190) : ხიხარულით მოღვდრთვა მასვლსა ქედი,
laetus gladio collum supposuit. Alium locum vide
Comm. praev. num. 15, supra, p. 548. — (4) Mir-
rum nisi hoc portentum in Passionis archetypo
narratum fuisset. — (5) Lege : *quater* ; cf. Comm.
praev. num. 4, supra, p. 543. — (6) Codex Demetrii
Bakradze : *Obiit mense novembri, (die) decimo,
in sollemnitatem sancti Georgii, (qui) dies erat Pa-
raseves ; a creatione mundi annus erat 6457, ex
Ismaelitarum autem ratione 232. — (7) Vide
Comm. praev. num. 9-10, supra, p. 545-46.*

PASSIO

მისთა და ნათესავთა ხსენება მისხათა, რამეთუ ფრად მრავალ იყუნს ივინი : რამლისა წერილ იყლ ესრეთ : « რამეთუ რამელნი იგი პირულდ სიტყუანი მოიწყოდეს ¹ სასმენელთა ჩუქნთა, რამელნი იგი იქმნებოდა თქუნს მიერ სიმათლიათხს და ჰქადაგებდეს². ხოლღ აწ საქმენი თქუნსნი, რამელთა იქმოდით, მიწამე არნ თქუნდა : და თქული ³ იგი დაემტკიცა ფრად, და დაენერგა კეთილად ჰსჯულდებოდა თქუნსნი და ჰუმარიტად გულს მოდგინებოდა თქუნსნი საქმე. რამეთუ მგინთა მით მიწეწითა, რამელი იყლ დამტკიცებულ გულთა თქუნსთა სარწმუნეობისა გამლავსადეთ იგი უღმრთოთა ზედა : და ვითარცა ზრულნი ქრისტეანე ყოფილნი ერთბაშად ერთ სიტყუა იქმნენით, და ვითარცა ერთსა ჰსჯულსა მინა იყუნსნი⁴, და უფალსა პირისპირ თქუნსნი ყოველსა ყაშსა ზედვდით, B შეურყეველნი ურთიერთარს დაადგორით ხსლენითა ქრისტეხითა მტერთა ზედა ჯუარისათა : და ქრისტეს თანა მოხწრაფებითა მამაკაც იქმნენით, და პირნი მათნი ვინებითა ადავხენით, და მღვდით შემოხილთა შეერთებითა ⁵ სოვლტლვა იგი მათი განუწნადეთ. და ესე იქმნა ძალითა დუთისათა საქმე განსრულებული და სიქადული მამათა თქუნსთა.

14. « და რათა დავატკებეთ სიტყუანი ჩემთხს და თქუნსთხს, ჯერ არს ნეტარისა ამის მოწამისა კონსტანტინესი <...> და წინაადდგლმა ხიმწინსა მისხსა მტერთა მიმართ უხილავთა დაგინულნი თქუნს, საყუარელთა ჩუქნთა, რამელნი ევე ხართ ჰუმარიტად შულნი მისნი და ხატნი ზორციელეობისა მისხანი : ვითარცა რაჟამს ჰბრძოდა იგი ეშმაკთა, მიშითა დუთისათა ზორცნი თხსნი წინა დაუხერნა : არათუ სიხმელთა ამით საქმითა ზორციელეობისათა მიმხედველ იყლ, არცადა ბრწყინულე უჩნდა მას ნათელი მწისა ამის წარმავლისა, არცა ტკბილ უჩნდა მას ხიმცხინვარე მწის C თულისა განქარვებადი, და გულის წყრლითა ნათლისა მის მომავლისათა დრულად ზედვიდა მწესა ამას აღმომავალსა, და სიყუარულითა ქრისტეხითა ყველნი გემლნი სოფლისანი, ვითარცა სისხლი კბილთა ეგრეთ წარმონერწყუა ხურვლითა დიდისა მის გულის სათქმელისათა და ხიბრძნითა ზრახვსა მისხათა მძაგულენისა მიმართ. ამისთხსცა ყვეელი დიდება ამის სოფლისა, ვითარცა ნაგევი ეგრეთ შეერაცხა, რათა ქრისტე ოდენ შეიმინღს : და აწ ამისთხსცა მისნი არიან ცანი და ქუსყანა, და ყვეელი რა არს მათ ⁶ მინა : რიმეთუ ყველივე დაუტრევა, და დუთისა ოდენ იქადოდა : რამელი იგი ქმულ არს საქმეთა მისთაგან უკუნისამდე იქმნის.

haec enim numero plurima erat. (Litterae) autem D scriptae erant in hunc modum : « Primum quidem sermones qui ad aures nostras perveniebant (1) quid a nobis iustitiae causa actum esset praedicabant (2). Nunc autem opera vestra de vobis testantur quales facti sitis. Itaque et sermo ille certissime comprobatus est et confirmata fuit cum praeclara religio vestra, tum insigne facinus constantiae vestrae. Quippe cum exiguis opibus, quam firmiter pectoribus vestris fides insita esset, in impiis illis demonstrastis. Qui tamquam perfecti christiani unius fuisistis sententiae, sicut et unius eratis (3) religionis, Dominum vestrum defixo obtutu semper aspexistis, alter cum altero inconcussa firmitate coniuncti, spe in Christo reposita, contra hostes Crucis praevaluistis ; Christo opitulante, viriliter egistis, illorum ora pudore offudistis, et triumphali coniunctione (4) pariter fugam istorum insignem fecistis. Quod E divinae virtutis perfectum atque parentibus vestris gloriosum opus fuit.

adhortatio gratulatoria

14. « Et quo mihi vobisque incundiorem orationem faciamus, beati huius martyris Constantini <.....> (5) et fortitudinem qua contra hostes invisibiles insurrexit, vobis carissimis nostris, qui genuini estis eius filii et formae illius corporeae imagines, edisseram oportet, quomodo, cum adversus daemones pugnaret, corpus suum timore Dei ante domitum habuerit. Itaque nec rerum corporearum crassam materiem respicere solebat, nec splendida ei videbatur ipsa lux solis huius perituri, neque suavem reputabat fluxum candorem solis huius orbe diffusum, sed venturae lucis flagrans desiderio (6) tamquam nubeculam habebat orienti illi soli (obductam), et propter Christi amorem omnes terrenas suavitates non secus ac dentium cruorem exspuit, pro vehementia qua ad optatum suum anhelebat et pro sapientia qua a fraudatoribus cavebat. Quamobrem omnem huius mundi gloriam quasi purgamenta reputavit ut solum Christum lucrifaceret ; et idcirco nunc eius sunt caeli, terra, et quidquid est in iis (7), quia cuncta reliquit et in solo Deo glorius est. Qui (nunc) a Deo et ab eius angelis gloriam accepit atque in aeternum suis operibus laudabitur.

Phil. 3, 8.

13. — ¹ *Lege* : მისწოდეს ? — ² იქადაგებოდა *ed.* — ³ თქმულნი *ed.* — ⁴ ვიყუნსთ *ed.* — ⁵ შემოხილთა

შემოხილთა შემოხილთა შეერთებულითა *ed.* 14. — ¹ *Nonnulla desunt.* — ² მას *ed.*

(1) *Ed.* : *adornabantur* ; vide *hiberica*. — (2) *Ed.* : *praedicabatur*. — (3) *Ed.* : *eramus*. — (4) *Ed.* : *triumphantium coniunctorum*. Vide

hiberica. — (5) *Aliquid hoc loco supplendum, nisi praestat delere coniunctionem sequentem.* — (6) *Proprie : furore.* — (7) *Ed.* : *ea.*

A 15. « აწ არა გვიხმს ჩუენ ნუგეჲსინსცემა თქუენი ამისთჳს : ვინათგან იგი არს ნუგეჲსინის მცემელი და მეოხი ჩუენი და თქუენი წინამე ქრისტესა : არამედ დაუტეოთ აწ არა დარევებული ესე, და თქუენდა მოვიქეთ სიტყუად, შეწყნარებულთა დუთისათა და ჩუენთა : და სადგურისა თქუენისა პატიცხნება ჩუენ წინამე წარსრულისა მის პატივითა, სიტყუთ და საქმით გაუწყოდ თქუენ, რათა გულაყრბილ¹ იყუნეთ ჩემდა მომართ, და დაეფარნეთ ქუესე ფრთეთა მფარველისა ჩემისათა. რამეთუ ნებასა ჰსჯულისასა მწედეველ ხართ, და ყველი რამელი მას წინააღუდეგობს განაგებთ², ქრისტესა თქუენ შერის მტყუელსა მოსწრადებით სხმინეთ, და მის მიერ ცხებულთა თავნი თქუენნი დაუმდებლენით, და უდეგლსა ჩუენსა ქუესე ქრისტეს მიერსა ქედნი თქუენნი წარუბერნით, და სუბუქისა B ტრთისა ჩუენისა აღვიღებამ მხართა თქუენთა ზედა არა ვარყარ ისადეთ³. თქუენ ხართ ჳეშმარტნი მინდობილი დუთისა, და მთასა სიონსა⁴ ემსგავსებით, და გოდელი ძლიერებისა პირსა მტერისასა⁵ ეჩუენებით თქუენ. საქმეთაგან გამაგნადეთ, ვითარმედ კუალსა დუთისა და კაცთა მიერ საკურულსისა მის მამისა თქუენისა სათნაებრსა მოსწრადებით შეუდეგით, სტუმართ მოყუარებითა, და გზათა მამუდეგობითა, მონაზონთა და შორიელთა შეწყნარებითა. აწ ამას ზედა დაადგურით, და სრულ ჳყავთ მოქალაქებამ ნეტარისა მის : რამეთუ საფარველმან მეფობისა ჩუენისამან იღუაწლს თქუენთჳს, და მთამან სიმდიდრისა⁶ ჩუენისამან ქრისტეს მიერმან აღადგინლს დაბრკოლებამ თქუენი : და აწ ამას ზედა იქმდეოთ და მით გულაყრბილ იყუნით.

16. « ამას არათუ თქუენ ღდენ გიბრძანებთ, არამედ ყველთა რამელი ჩუენ კერძო და ხელთა ქუესე ჩუენსა არიან ქართულენი : რამეთუ ყველთავე¹ ქრისტეს მოყუარეთა და მეფობისა ჩუენისა დუთისა მიერთა, და ვითარცა მულთა საკუთართა თქუენთა შევრაცხ. არამედ კუალად აღდეგით და განძლიერდით დუთისა მიერ, და სიდიდითა ძალისა მისიხათამ ლახუარნი თქუენნი მტერთა ზედა განაბრწყინულენით : და ნუ ვის ჰსცემ მათგანსა თქუენ შერის სამკადრებელსა : რათა მიიღოთ კეთილი ჩუენი და აღთქმული იგი პატივი კეთილის მოქმედათჳს უფლისა მიერ მოიღოთ. »

15. — ¹ გულაყრბით ed. — ² განაგებებს ed. — ³ იფრეთ ed. — ⁴ სინასა ed. — ⁵ მერისასა

(1) Cum superiore sententia melius congruit vox activa : *relinquamus eum qui (nos) non reliquit; τὸν οὐ μέντοι ἀφειλένον* : quod utroque modo intellegi poterat. — (2) Ed. : *evertit*. — (3) Ed. :

15. « Neque ad nos pertinet in eius (funere) solacia vobis afferre, quandoquidem ipse ille consolator patronusque noster et vester est apud Christum. Immo potius hunc iam relinquamus qui non relictus est (1), et ad vos orationem convertamus, Deo nobisque acceptissimos. (Nempe) domum vestram, propter eius qui decessit honorem, in honore a nobis haberi verbo factoque vobis ostendam, ut mihi confidentes sitis, et sub alas tegiminis mei tutelam quaeratis, quoniam ad religionis praeceptum attendentes quidquid ei contrarium est evertitis (2); Christo in vobis loquenti constanter aurem praeuistis; capita vestra ab illo inuncta demisistis; ingo nostro, quod a Christo est, colla vestra subdidistis, neque onus nostrum leve in umeros vestros impositum abieicistis (3). Vere Deo fidentes vos estis, et monti Sion (4) similis, turrim fortitudinis contra hostem vos praestitistis. Operibus ostendistis vos, vestigiis (insistentes) admirabilis apud Deum hominesque patris vestri, virtutem naviter sectatos esse, hospites fovendo, itinerum securitatem praestando, monachos peregrinosque benigne excipiendo. In his porro pergit, et beati huius vitae institutum perficite; quia regni nostri defensor ille pro vobis decertabit et mons ille munitionis (5) nostrae in Christo lapsus vestrum eriget. In hoc igitur insistite et per eum tuto animo estote.

PASSIO
ad sancti
familiares.

Psalm.
60, 4.

et
Hiberos
universos.

16. « Haec non vobis tantum, sed Hiberis (6) omnibus edicimus, quotquot ad nos pertinet et in nostra sunt dicione : omnes enim pariter (ut) Christi nostrique imperii amicos in Christo, et tamquam germanos filios vestros habeo. Verum enimvero rursus assurgite et a Deo confirmamini : cuius potentissima (freti) virtute hastas vestras in hostes vibrare; neque ulli ex istis detur locus inter vos, ut beneficiis nostris fruamini et a Domino promissum bene agentibus honorem accipiatis. »

ed. — ⁶ lege : სიმაგრისა.
16. — ¹ lege : ყველთა ვითარცა?

procul novistis.— (4) Ed. : *Sinai*; sed cf. *Is.* 26, 1. — (5) Ed. : *opulentiae*. — (6) Vide Comm. praev. num. 10, supra, p. 546.

